

O BIOGRAFIE INTERBELICĂ A CONSILIERULUI AULIC IACOB BOLOGA: LA 200 DE ANI DE LA NAȘTEREA SA

Mihai-Octavian Groza

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, România

Abstract: *Exceptional personality of the Romanian national movement from Transylvania, Iacob Bologa, to which birth are now two centuries, is unfortunately almost unknown. Jurist, political personality, founder of cultural and financial institutions, Iacob Bologa have totally identified himself with the Romanian national movement from the Habsburg monarchy. He was one of the active participants at the revolutionary events from 1848-1849, he was aulic counselor at Vienna, important member of Romanian National Party from Transylvania, founder of „Albina” Bank and also deeply implied in the cultural movement, as founder member, vice-president and president of ASTRA Association. Through this material, we have tried to realize a short evocation of the personality of the one who was Iacob Bologa, at two centuries after his birth, completed through a short biographic presentation realized by Constantin Popp, the director of „Albina” Bank from Sibiu.*

Keywords: Iacob Bologa, personality, nation, ASTRA, evocation.

Personalitate de excepție a mișcării naționale românești din Transilvania, ctitor de instituții culturale și financiare, Iacob Bologa, de la nașterea căruia s-au scurs două secole, este pentru mulți dintre noi, din nefericire, o figură aproape necunoscută. Personal, în urma lecturilor de specialitate, ne-am însușit o serie de informații legate de viața și activitatea celui care a fost Iacob Bologa, de multe ori eronate sau prezentate într-o cheie ideologizată. Nu mare ne-a fost surpriza ca, participând la o manifestare științifică închinată celor două secole scurse de la nașterea sa, organizată la Sibiu de Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român-ASTRA,¹ să constatăm precaritatea informațiilor deținute despre acest mare bărbat al neamului românesc. Din acest motiv, aprofundând studierea sursele istoriografice mai vechi sau mai noi, în cele ce urmează, vom încerca realizarea unei scurte evocări a personalității celui care a fost Iacob Bologa, la două secole de la nașterea sa, evocare completată, într-o manieră inspirată, de informațiile furnizate de schița biografică publicată în anul 1939 de

¹ Este vorba despre simpozionul „Bicentenarul nașterii lui Iacob Bologa”, organizat la Sibiu, în data de 15 decembrie 2017. În cadrul acestei manifestări au fost susținute următoarele comunicări: „Iacob Bologa și Biserica” (prof. univ. dr. Aurel Pavel), „Iacob Bologa și Asociațiunea” (prof. univ. dr. Dumitru Acu), „Iacob Bologa-schiță de portret” (prof. univ. dr. Ioana Crețu), „Inițiative administrative în activitatea lui Iacob Bologa” (prof. univ. dr. Elena Macavei), „Iacob Bologa și Banca Albina” (ec. Dumitru Borțan), „Familia Bologa din Marpodul Sibiului în imagini” (prof. univ. dr. Octavian Bologa).

Constantin Popp, directorul Băncii „Albina” din Sibiu, în paginile „Revistei Economice”,² redată sub forma unei anexe documentare.

Iacob Bologa (1817-1888)
(Sursă: *Transilvania*, număr 4 jubiliar, 1911, p. 658)

Iacob Bologa s-a născut la 7 decembrie 1817, în localitatea Marpod, aparținătoare Scaunului Săsesc Nocrich (astăzi, în județul Sibiu), într-o familie simplă, de țărani ardeleni. Și-a început formația intelectuală pe plan local, în cadrul școlii elementare, continuată la școala medie romano-catolică din Sibiu (astăzi Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” Sibiu).³ Înzestrat cu o inteligență scâpărătoare a fost repede remarcat de conducerea școlii și nu numai, la recomandarea decanilor Jakabfy și Schlauch și a nobilului secui Gyergyai ajungând să mediteze o parte a fiilor patricienilor sași din Sibiu. Nu lipsit de importanță este faptul că tânărul elev Iacob Bologa a reușit să se facă remarcat și la curtea episcopului Vasile Moga, primul episcop ortodox român după încorporarea Transilvaniei în Imperiul Habsburgic și trecerea unei părți a bisericii sub ascultarea Romei, unde adesea a căutat sprijin și îndrumare.⁴

² Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa (1817-1888). Note biografice”, în *Revista Economică*, an XLI, număr 20-21, 1939, pp. 149-151.

³ ***, „Iacob Bologa (1817-1888)”, în *Familia*, an XXIV, număr 23, 1888, p. 250.

⁴ Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa”, p. 149.

La finalul studiilor sibiene, Iacob Bologa s-a îndreptat spre Cluj, unde a urmat cursurile Academiei de Drept, absolvite cu mențiunea „*eminens*”. Din această perioadă datează prietenia legată cu o serie de viitoare personalități ale mișcării naționale românești transilvănene, dintre care îi amintim pe Avram Iancu și Ilie Măcelariu, prietenie consolidată în timpul Revoluției de la 1848/1849.⁵

Din anul 1837, anul finalizării studiilor, a activat la Tabla Regească din Târgu-Mureș, coabitând alături de Avram Iancu; fire activă, în scurt timp, a devenit purtătorul de cuvânt al canceliștilor și unul dintre membrii fondatori ai Societății de Lectură.⁶ Cunoscându-l în anturajul canceliștilor români de la Tabla Regească, în contextul derulării procesului lemenian,⁷ preotul Isaia Moldovan l-a descris pe Iacob Bologa drept „[...] un tânăr vioi, cântăreț mare, ne cânta mai multe versuri românești, mai ales cu predilecție cânta: „Nu mă bate, taică,/Nu mă bate, maică,/Că ziua eu ți-oi spune/Saraca-mi de mine,/Cine m-a înșelat,/De m-a sărutat./Un voinic înalt/Ca un fir de brad./Sprâncenile lui/Pana corbului,/Ochișorii lui/Mura câmpului,/Dragă fata lui/Spuma laptelui,/Saraca-mi de mine,/Spuma laptelui,/Saraca-mi de mine,/Spuma laptelui./Nu mă bate, taică,/Nu mă bate, maică,/Că el s-a jurat,/Saraca-mi de mine,/Că mă va lua/Când se va înturna,/Saraca-mi de mine,/Să fiu soția sa”. Bologa având un organ perfect argintiu, cânta cu atâta efect și dulceață acest cântec, cât l-ai fi ascultat până-i lumea”⁸.

Experiența acumulată la Tabla Regească i-a permis tânărului Iacob Bologa ca, în momentul izbucnirii Revoluției Pașoptiste în Transilvania, să se implice cu toată puterea în mișcarea națională. A participat la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, în calitate de secretar, iar mai apoi a fost cooptat în delegația însărcinată cu prezentarea petiției naționale în fața împăratului.⁹ A preluat această sarcină dintr-o dublă postură, de delegat al adunării naționale și secretar al episcopului Andrei Șaguna, pe care l-a însoțit la Olmütz, Praga, Innsbruck, mai apoi în

⁵ *** „Iacob Bologa (1817-1888)”, p. 250.

⁶ Olivia Monica Avram, *Pagini din viața culturală românească din județul Mureș (secolele XVIII-XIX). Societăți, asociații, colecționari, biblioteci*, Sibiu, Editura Astra Museum, 2014, pp. 289-290.

⁷ Despre acest episod, consumat între două facțiuni din interiorul Bisericii Greco-Catolice (cea condusă de episcopul Ioan Lemeni și cea condusă de Simion Bărnăuțiu), a se vedea: Daniela Deteșan, *Dosarul procesului lemenian*, volum I-II, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star/Presa Universitară Clujeană, 2007-2012.

⁸ Isaia Moldovan, *Din întâmplările vieții mele. Note și schițe*, ediție și studiu introductiv de Nicolae Dumbrăvescu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2014, p. 20.

⁹ Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa”, p. 149.

Galiția, Bucovina, Moldova și Țara Românească.¹⁰ Până în momentul constituirii Partidului Național Român din Transilvania, Iacob Bologa a activat în cadrul Comitetelor Naționale Române, organisme politice generate de Revoluția de la 1848/1849.¹¹ Astfel, Iacob Bologa s-a regăsit atât în Comitetul Național Român ales în urma conferinței de la Sibiu din 1-4 ianuarie 1861 (prezidat de mitropolitul Alexandru Sterca-Șuluțiu și episcopul Andrei Șaguna), cât și în cel ales la 8-11 aprilie 1863 (prezidat tot de cei doi ierarhi), mai apoi în Comitetul Central Electoral al Partidului Național Român din Transilvania, născut în urma conferinței de la Miercurea Sibiului din 7 martie 1869.¹²

**Bust Iacob Bologa, Parcul ASTRA, inaugurat în anul 2011, cu
ocazia împlinirii a 150 de ani de la înființarea Asociațiunii**

La sfârșitul revoluției, Iacob Bologa a intrat, în calitate de „*conciipient de locotenență*”, în serviciul guvernatorului Transilvaniei, generalul Ludwig von Wohlgemuth, pe care l-a însoțit în călătoriile sale de liniștire a spiritelor, având „[...] *prilejul binevenit să facă neamului său prețioase servicii, atrăgând atențiunea guvernatorului asupra suferințelor și gravamentelor poporului român și stăruint și indicând mijloacele pentru alinarea lor*”.¹³ Drept răsplată, în anul 1853, a fost avansat consilier al tribunalului din Dej, iar în anul 1854

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Vlad Popovici, „Elita politică românească din Transilvania (1861-1881). O perspectivă alternativă”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, număr 14/I, 2010, p. 214.

¹² *Ibidem*, pp. 216-218.

¹³ Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa”, p. 150.

consilier al tribunalului provincial din Sibiu. Pentru „[...] *activitatea sa neobosită și imparțialitatea sa notorică*”, în anul 1858, a fost înaintat consilier al Curții de Apel și în scurt timp consilier gubernial la Cluj.¹⁴ Pentru toate acestea, în 1864, curtea imperială l-a decorat cu Ordinul Imperial „Coroana de Fier”, clasa a III-a, iar un an mai târziu l-a înălțat la rangul de consilier al Cancelariei Aulice a Transilvaniei de la Viena, poziție ocupată până la perfectarea dualismului austro-ungar, când s-a pensionat și retras la Sibiu.¹⁵

În același timp, Iacob Bologa a activat și ca membru în „reprezentanța” Universității Săsești, ales în cercul Sebeșul Săsesc, poziție din care a militat pentru recunoașterea drepturilor românilor de pe așa-numitul „Pământ Crăiesc”.¹⁶ „[...] *ca membru al reprezentanței săsești de la 1861-1871, ales fiind în cercul S[as] Sebeșului, își ridică vocea în adunările confluxului pentru recunoașterea drepturilor române din fundu regiu; în conțelegere cu colegii săi români, izbuteste a obține ajutoare, a înduplecat universitatea la împăciuire echitabile în lungile procese de păduri purtate cu comunele românești din Mărginime și contribuie în mare parte la decretarea actului celui mai însemnat: conculsul din 1 mai 1871, prin care însăși universitatea, compusă din o preponderentă majoritate săsească, recunoaște averea universității drept avere comună a celor 11 scaune istorice fără deosebire de naționalitate și confesiune*”.¹⁷

Convins de faptul că progresul națiunii române trebuia condiționat și de bunăstarea acesteia, Iacob Bologa s-a numărat printre fondatorii băncii de asigurări „Transilvania”, iar mai apoi, în anul 1871, printre cei ai băncii „Albina”, prima instituție modernă de credit a românilor din monarhia austro-ungară, pe care o va și conduce începând cu anul 1874.¹⁸

Pensionarea consilierului aulic Iacob Bologa a coincis cu implicarea acestuia în conducerea și organizarea Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român-ASTRA. Încă din primăvara anului 1861, Iacob Bologa și-a dat concursul pentru înființarea unei asociații culturale românești, numărându-se printre cei 176 de semnatari ai „Rugăminții mai multor bărbați fruntași ai națiunii noastre către înalta locotenență c. r. transilvană, pentru a se da voie la ținerea unei adunări consultătoare în privința înființării unei asociațiuni pentru

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ ***, „Iacob Bologa (1817-1888)”, pp. 250-251.

¹⁸ *Ibidem*, p. 251; Mihai D. Drecin, „120 de ani de la înființarea filialei Brașov a băncii „Albina” din Sibiu (1882-1948). Etape de dezvoltare, personalități conducătoare, rolul social-economic-național”, în *Cumidava*, număr XXVI, 2003, p. 132.

literatura și cultura poporului român”.¹⁹ După înființarea acesteia, a fost cooptat în comitetul de conducere, alături de alți intelectuali de frunte ai vremii:²⁰ având „[...] totdeauna o deosebită purtare de grijă pentru prosperarea și dezvoltarea acestei vechi și importante instituții culturale a noastre”.²¹ La vremea potrivită, a fost desemnat să ocupe poziția de vicepreședinte pentru episcopul Andrei Șaguna, pentru baronul Vasile Ladislau Pop și pentru canonicul Timotei Cipariu.²² Ba mai mult, în intervalul 1875-1877, a ocupat și poziția de președinte al Asociațiunii ASTRA, în această perioadă înființându-se secțiunea științifică²³ și punându-se bazele școlii de fete din Câmpeni (subvenționată în anii următori din fonduri aștriste).²⁴

Conștientizând faptul că eforturile intelectualității românești transilvănene nu puteau fi coordonate dintr-un singur centru, din Sibiu, în cadrul adunării generale a Asociațiunii ASTRA, desfășurată la Șomcuta Mare în intervalul 10-11 august 1869, Iacob Bologa a propus crearea despărțămintelor și cercurilor culturale.²⁵ Astfel, un an mai târziu, au luat naștere primele patru despărțăminte, la Brașov, Făgăraș, Sibiu și Sebeș, numărul acestora crescând mereu și mereu.²⁶ Pe aceeași linie, în cadrul adunării generale din anul 1870, desfășurată la Năsăud, Iacob Bologa a lansat un proiect privind înființarea unei academii române de drepturi.²⁷ Alături de Ilie Măcelariu, Petre Dunca, Zaharia Boiu și Ion Popescu, Iacob Bologa a întocmit un proiect de statut al viitoarei academii, pe baza căruia Asociațiunea ASTRA a înaintat un memoriu Ministerului Cultelor și Instrucției Publice și a lansat un program pentru susținerea financiară a proiectului. Dat fiind faptul că din anul 1868, la Cluj, funcționa

¹⁹ Pamfil Matei, *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986, p. 20.

²⁰ Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și adunările generale (1861-2011)*, Sibiu, Editura Asociațiunii ASTRA, 2011, p. 17.

²¹ Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa”, p. 151.

²² Ioan Lupaș, „Înființarea Asociațiunii și conducătorii ei”, în *Transilvania*, număr 4 jubiliar, 1911, p. 333-338.

²³ Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și adunările generale*, pp. 25-26.

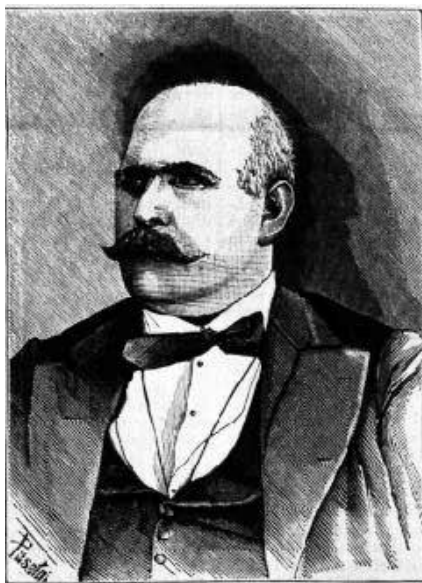
²⁴ Ștefania Mihăilescu, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929)*, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 134.

²⁵ Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și adunările generale*, p. 23.

²⁶ Mihai-Octavian Groza, „Contribuția Despărțământului ASTRA Sebeș la dezvoltarea culturii românești locale. Scurte reflecții istorice”, în *Gând Românesc. Revistă de cultură, știință și artă*, an XXVII, număr 6 (300), 2017, p. 161.

²⁷ Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și ctitorii*, Sibiu, Editura Asociațiunii ASTRA, 2011, p. 119.

Universitatea „Franz Joseph”, proiectul a fost respins, sumele colectate fiind folosite de conducerea Asociațiunii ASTRA pentru ridicarea clădirii Școlii Superioare de Fete din Sibiu.²⁸

Iacob Bologa (1817-1888)
(Sursă: *Familia*, an XXIV, număr 23, 1888, p. 249)

Militant neobosit, apreciat și respectat, Iacob Bologa a fost cinstit de poporul său pe măsura faptelor, cea mai lucidă, sensibilă și sinceră apreciere venind dinspre George Barițiu, care nota următoarele: „[...] Știți d[umnea]voastră, ce era pentru Bologa Asociațiunea și nouăle ei institute? [...] Ea era după altarul religiei sale al doilea altar, la care se închinase el și căruia îi sacrifică într-o serie de ani spese, timp, călătorii oboșitoare pentru un om bătrân și adesea liniștea sufletească, de câte ori simțea vreo cursă aruncată cu scop de a-i submina și răsturna sanctuarul limbii și al culturii noastre. Mic este el, modest și umilit ca și bisericile religiei noastre cele de lemn rămase din veacurile servituții, el însă este singurul sanctuar, care în loc să ne dezbină în confesiuni sau în partide politice, ne adună și ne unește pe toți la o sfântă agapă, precum era cea gustată de creștinii din biserica primitivă a lui Iisus Hristos”.²⁹

²⁸ *Ibidem*, p. 23; Cornel Sigmirean, „ASTRA și formarea elitei românești”, în volumul *Simpozion. Comunicările celui de-al XXI-lea Simpozion al Cercetătorilor Români din Ungaria (Budapesta, 26-27 noiembrie 2011)*, Giula, 2012, pp. 32-33.

²⁹ Ioan Lupaș, „Înființarea Asociațiunii și conducătorii ei”, p. 339.

Prezent în viața Sibiului, „*cercetător regulat al bisericii*”, Iacob Bologa a fost un apropiat al episcopului, mai apoi arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Șaguna, participant la sinoadele arhidiecezane și congresele naționale, contribuind la introducerea Statutului Organic și la gestionarea veniturilor eparhiale, făcând parte și din comitetul Fundației Gojdu.³⁰

După o viață petrecută pe „baricadele” mișcării naționale și culturale românești din Transilvania, la 18 mai 1888, Iacob Bologa a trecut în lumea celor drepti, regretat și plâns de toți cei care l-au cunoscut și apreciat, acest lucru reieșind și din necrologul publicat în paginile ziarului „Telegraful Român”, cu care ne permitem să încheiem această scurtă evocare: „[...] *S-a răsturnat un stejar puternic lovit ca din cer senin și cei ce iau zis de cu seară: noapte bună, dimineața au vărsat lacrimi pe cadavrul mort. O boală acută a lovit pe alt stejar puternic și după o luptă de două zile, luptă între viață și moarte, consilierul Iacob Bologa nu mai este între cei vii. A căzut un stejar puternic, când vijelia este mai cumplită. Aveam mare trebuință de inima lui cea bună, de inteligența lui și blândețea cea nemărginită, căci nu este om, care să poată zice, că l-a vătămat vreodată răposatul. Aveam mare trebuință de caracterul catonic al lui, de numele lui cel bun, de omul care, cu demnitate, ocupa funcțiile onorifice, multifere, la care l-a chemat încrederea națiunii, încrederea bisericii și încrederea concetățenilor săi. Consilierul Bologa lasă în urma sa o lacună, care foarte cu greu o vom putea suplini noi toți, care ne-am învățat a vedea pe bunul și înțeleptul bătrân fiind pretutindeni în fruntea întreprinderilor noastre naționale*”.³¹

³⁰ Constantin Popp, „Consilierul aulic Iacob Bologa”, pp. 150-151.

³¹ *Telegraful Român*, an XXXVI, număr 54, 1888, p. 216.

ANEXĂ DOCUMENTARĂ

CONSTANTIN POPP

Consilierul aulic Iacob Bologa (1817-1888)

-note biografice-

Iacob Bologa, consilier aulic, s-a născut la 7 decembrie 1817, din părinți țărani liberi (neiobagi) în comuna Marpod, din „Fundus Regius”,³² scaunul Nocrichului,³³ jud[eu] Sibiu. Școala elementară a făcut-o în localitate, iar școlile medii rom[ano]-cat[olice] le-a terminat, cu distincție, în Sibiu.³⁴

Întreținerea câtă vreme a fost la liceul din Sibiu, o avea după obiceiul și putința vremurilor de pe atunci, din traista, cu care părinții săi îi aduceau alimentele, la Sibiu, cu căruța.

Povățuit și sprijinit de un nobil maghiar (secui), Gyergyai, și ajutat și din partea decanilor rom[ano]-cat[olici] Jakobfy și pe urmă, Schlauch, Iacob Bologa, elev distins, a ajuns să dea meditații odraslelor a numeroase familii fruntașe din localitate.

[Iacob] Bologa s-a impus devreme și atenționii episcopului Vasile Moga,³⁵ care-l aprecia și simpatiza mult. Când, după terminarea studiilor

³² „Fundus Regius” sau „Pământul Crăiesc” reprezintă denumirea dată acelor teritorii din Transilvania colonizate cu populație germană.

³³ De Scaunul Nocrich aparțineau următoarele localități: Alțâna, Benești, Chirpâr, Fofeldea, Glâmboaca, Hosman, Ilimbav, Marpod, Nocrich, Săsăuș și Țichindeal.

³⁴ La Gimnasium Regium, instituție înființată la anul 1692 de către călugării iezuiți, astăzi Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” Sibiu (a se vedea: Vasile-Mihai Câmpănu, *Lifeul „Gheorghe Lazăr” Sibiu. Compendiu monografic (1692-1992)*, Sibiu, Editura Caleidoscop, 1992, p. 12).

³⁵ Vasile Moga (1774-1845): ierarh român, primul episcop ortodox al românilor transilvăneni după trecerea unei părți a bisericii sub ascultarea Romei și intrarea provinciei sub stăpânirea Imperiului Habsburgic; de numele său se leagă organizarea episcopiei, îmbunătățirea vieții moral-religioase a populației păstorite, achiziționarea unei clădiri și sedentarizarea scaunului episcopal în interiorul cetății Sibiului, dezvoltarea învățământului confesional, susținerea și sprijinirea oamenilor de cultură români, trimiterea și susținerea unor tineri la studii la marile universități europene, precum și înaintarea unor memorii pentru îmbunătățirea situației românilor transilvăneni din Imperiul Habsburgic (a se vedea: Mihai-Octavian Groza, „Un arhieru uitat și epoca sa. Biserica, societate și cultură în vremea episcopului Vasile Moga (1811-1845)”, în volumul *Tinerii istorici și ceretările lor*, II, coordonat de Nicolae Dumbrăvescu, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2015, pp. 37-51; Idem, „Un ierarh transilvănean și epoca sa. Viața și activitatea episcopului Vasile Moga (1774-1845)”, în *Astra Sabesiensis*, supliment număr 1, 2017, pp. 9-50).

sale academice, Bologa trecea prin Sibiu, la ai săi în Marpod, era totdeauna invitat și primit cu căldură la reședința episcopescă.

Încă de pe vremea studiilor sale la Academia de Drept, Iacob Bologa a intrat în strânsă legătură și de intimă amicitie, cu fruntașii tineretului românesc de pe vremuri: Avram Iancu,³⁶ Costi G. Ioan, Secăreanu, Ilie Măcelariu,³⁷ Pantazi și alții.

După terminarea studiilor, I[acob] Bologa ajunge cancelist la Tabla (Curtea de Apel) din T[âr]g[u]-Mureș, unde ia parte activ la pregătirea mișcărilor inițiate acolo, la anul 1848.

Participă în acel an la Marea Adunare Națională de pe Câmpul Libertății la Blaj, unde funcționează ca unul din secretarii acelei adunări și este ales membru al deputăției, delegate să prezinte tronului hotărârile adunării naționale.

Chemat la postul de secretar prezidial al episcopului Andrei Șaguna,³⁸ îl însoțește pe acesta, în această calitate, și ca membru al delegațiunii, condusă de Șaguna la Olmütz, Praga și Innsbruck, de unde se înapoiază cu Șaguna, prin Galiția, Bucovina, Moldova și Muntenia, cu care prilej încheie prețioase cunoștințe și ia contact politic cu fruntașii neamului nostru din acele provincii și țări. De atunci au datat bunele sale legături și raporturi de prietenie cu Bogdan Petriceicu Hașdeu,³⁹ cu artistul Matei Millo, cu boierii Cămărășescu și Racoviță, generalul

³⁶ Avram Iancu (1824-1872): avocat, om politic, revoluționar român, lider al legiunilor românești transilvănene din timpul Revoluției de la 1848-1849 (a se vedea: Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, București, Editura Științifică, 1968).

³⁷ Ilie Măcelariu (1822-1891): jurist, om politic român, jude regal, deputat în Dieta de la Budapesta, participant la Revoluția din 1848/1849, tribun al Prefecturii a II-a de la Sebeș, președinte al Partidului Național Român din Transilvania (a se vedea: *Enciclopedia României*, disponibilă online la www.encyclopediaromaniei.ro, accesată la 26.IV.2018, ora 12:30).

³⁸ Andrei Șaguna (1808-1873): cleric, cărturar, om politic de origine aromână, episcop, arhiepiscop și mitropolit al Transilvaniei, președinte al Asociațiunii ASTRA, membru de onoare al Academiei Române (a se vedea: Mircea Păcurariu, *O viață dăruită Bisericii și Neamului: Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, mitropolitul Transilvaniei*, Sibiu, Editura Andreiana, 2012).

³⁹ Bogdan Petriceicu Hașdeu (1838-1907): jurist, filolog, istoric, om politic român, director al Arhivelor Statului din București, profesor al Universității din București, membru al Partidului Național Liberal, deputat, membru al Academiei Române (a se vedea: Ovidiu Pecican, *Bogdan Petriceicu Hașdeu, istoric*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2004).

Florescu⁴⁰ și alții, raporturi ce a continuat a le păstra și ulterior toată viața sa.

După potolirea revoluției și restabilirea ordinii, I[acob] Bologa intră în serviciul statului, în calitate de concipient⁴¹ de locotenentă. Detașat pentru serviciu pe lângă guvernatorul b[a]r[on] Wohlgemuth,⁴² îl însoțește pe acesta în călătoria sa prin întreg Ardealul pentru liniștirea spiritelor.

A avut acum, I[acob] Bologa, prilejul binevenit să facă neamului său prețios serviciu, atrăgând atențiunea guvernatorului asupra suferințelor și gravamentelor poporului român și stăruind și indicând mijloacele pentru alinarea lor.

La 1853, I[acob] Bologa este înaintat, drept recunoaștere a aptitudinilor și excelentelor servicii prestate până atunci, consilier la tribunalul din Dej, iar după un an la postul de consilier la tribunalul provincial din Sibiu. Deja, după cinci ani, la 1858, pentru activitatea sa neobosită și imparțialitatea sa notorică, probate în numeroase cazuri grave, I[acob] Bologa este, din nou, înaintat la gradul și funcția de consilier la Curtea de Apel a țării și scurt timp după aceea consilier la guberniul țării din Cluj.

La 1864, I[acob] Bologa este distins cu importantul Ordin Imperial Austriac „Coroana de Fier” cl[asa] a III-a, iar la 1865 este înălțat consilier aulic la Cancelaria Transilvaniei (secția juridică) din Viena, forul suprem judiciar pentru Ardeal. Avea atunci vârsta de abia 48 ani.

În această din urmă înaltă funcție, împreună cu A[nton] Mocsonyi,⁴³ Dimitrie M. Moldovan,⁴⁴ Petru Dobra⁴⁵ și alții, I[acob] Bologa a dezvoltat o intensă activitate, încununată, apoi, ulterior de succes, pentru revindecarea vechii mitropolii ardelenene a românilor ortodocși.

⁴⁰ Ioan Emanoil Florescu (1819-1893): militar, om politic român, membru al Partidului Conservator, ministru și prim-ministru (a se vedea: Nicolae C. Nicolescu, *Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862-2006)*, București, Editura Meronia, 2006, pp. 137-139).

⁴¹ „Concipient” („conșopist”), funcționar.

⁴² Guvernator între anii 1849-1851.

⁴³ Anton Mocioni (1816-1890): militar, om politic român, fondator al Băncii „Albina” din Sibiu, deputat în Parlamentul de la Budapesta (a se vedea: *Enciclopedia României*, disponibilă online la www.encyclopediaromaniei.ro, accesată la 26.IV.2018, ora 14:30).

⁴⁴ Dimitrie Moldovan (1811-1889): inginer, om politic român, comisar, secretar și consilier la Cancelaria Aulică a Transilvaniei de la Viena, deputat în Parlamentul de la Budapesta (a se vedea: *Ibidem*).

⁴⁵ Petru Dobra (1816-1849): jurist, om politic român, participant la Revoluția de la 1848/1849, prefect al Legiunii a VI-a de la Zlatna (a se vedea: *Ibidem*).

La 1867, după decretarea dualismului austro-ungar și schimbarea sistemului de guvernământ, I[acob] Bologa trece la pensiuie și se retrage în viața privată la Sibiu.

În afară de împlinirea conștiințioasă a obligațiilor sale de înalt funcționar de stat, până a fost în serviciu activ, când a căutat totdeauna și necurmat să servească și promoveze interesele neamului său, apărând drepturile sale prea adeseori nesocotite, I[acob] Bologa a avut încă din tinerețe un important rol de îndrumător și conducător în viața politică și culturală a poporului român.

Ales la 1861 în primul comitet permanent național român, I[acob] Bologa, după delăturarea nenumăratelor piedici ce le punea stăpânirea, sub influența nobilimii maghiare, în calea obținerii unei audiențe, conduce o delegațiune a poporului român, din care făcea parte d[octo]r Ioan Rațiu⁴⁶ și Ilie Măcelariu, la împăratul Francisc Iosif,⁴⁷ pentru a-i prezenta, în numele națiunii române, toate gravamentele de ordin politic și cultural etc., ale poporului român din Transilvania.

Îndeosebi a cerut, atunci, delegațiunea împăratului să denege încuviințarea sa pentru suprimarea independenței Transilvaniei, respectiv să nu aprobe uniunea Ardealului cu Ungaria, decretată la 1848, în contra voinței românilor, hotărâre ce rămăsese neexecută, dar la 1861 a fost din nou cerută stăruitor de nobilimea maghiară interesată.

Cu toată declarația categorică, a asigurării și a cuvântului dat delegațiunii de către împărat, că „*uniunea Ardealului cu Ungaria niciodată nu se va face*”, aceasta, cu nesocotirea cuvântului și promisiunii împărătești, ulterior totuși a urmat și ea cu o lungă eră de neîndreptățire, umilire și asuprire a poporului român, mai ales de la 1867 încoace.

I[acob] Bologa nu a încetat să activeze și să lupte și după pensionarea sa, cu toată dârzenia, pentru cauza dreaptă a neamului său și egala îndreptățire a tuturor naționalităților: în dieta din Sibiu din 1863/4 unde, după restaurarea autonomiei Ardealului, a fost ales deputat al Scaunului Nocrich și ca membru al Consiliului Imperial din Viena, unde fusese delegat la 1863 din partea dietei din Sibiu.

⁴⁶ Ioan Rațiu (1828-1902): jurist, om politic român, participant la Revoluția de la 1848/1849, deputat în Dieta Transilvaniei, semnatar al Pronunciamentului de la Blaj din anul 1868, fondator, mai apoi, vicepreședinte și președinte al Partidului Național Român din Transilvania, semnatar al Memorandum-ului din anul 1892, membru al Asociațiunii ASTRA (a se vedea: *Ibidem*).

⁴⁷ Franz Joseph (1830-1916): împărat al Imperiului Habsburgic, din 1867 împărat al Imperiului Austro-Ungar, rege al Ungariei, Boemiei și Croației, mare duce al Bucovinei, mare principe al Transilvaniei, marchiz de Moravia, mare voievod al Serbiei din 1848 și până în 1916 (a se vedea: Jean-Paul Bled, *Franz Joseph*, București, Editura Trei, 2002).

Iacob Bologa a activat intens, de la 1861-1871, în interesul poporului românesc și ca membru al reprezentanței Universității Săsești din Sibiu, ales în cercul Sebeșului Săsesc. În sânul acestei importante corporații luptă pentru recunoașterea drepturilor românilor din „Fundus Regius”, exoperează împreună cu ceilalți colegi ai săi români, ajutoare și pe seama românilor și pune la cale împăciuri echitabile în complicatele procese pentru păduri, purtate de comunele din Mărginime cu Universitatea Săsească.

Mare parte din merit îi revine, în fine, lui I[acob] Bologa și pentru aducerea hotărârii luate la 1 mai 1871 de Universitatea Săsească compusă, în preponderență, din reprezentanții sași, prin care hotărâre se recunoaște imensa avere a acestei corporații drept proprietatea comună a celor 11 scaune istorice, fără deosebire de naționalitate și confesiune.

A fost aceasta o hotărâre de extraordinară însemnătate pentru români, dat fiind că până atunci beneficiau de uzufructul acestei imense averi, exclusiv sașii, în favorul instituțiilor lor culturale.

Membru marcant al Partidului Național Român, I[acob] Bologa a luat parte, până la sfârșitul vieții sale, la toate conferințele naționale și a fost ales și în comitetul permanent al conferinței naționale de la Miercurea Sibiului. Semnătura sa figurează pe toate memoriile politice, prezentate celor în cădere, de conducătorii poporului românesc din monarhia habsburgică.

În viața bisericească, [de] asemenea, a dezvoltat I[acob] Bologa o vie activitate. A conlucrat la introducerea Statutului Organic, ca membru al comitetului fundației Gojdu, de la 1871 până la moarte; ca fiscal mitropolitan, apoi deputat în toate sinoadele arhidiecezane și congresele naționale. De la retragerea sa în pensiuine a condus și comitetul parohial al bisericii din Sibiu-Cetate.

Cercetător regulat al bisericii, glasul său puternic și de un timbru deosebit de plăcut răsuna, în zile de sărbătoare, adeseori, din strănă, atât în bisericile din Sibiu, cât și la sate, spre lauda și mărirea lui Dumnezeu și plăcerea și admirația credincioșilor.

În cadrele Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român, ASTRA de azi, încă a dezvoltat I[acob] Bologa, de la înființarea ei și până la moarte o mănoasă activitate. Ca vicepreședinte și apoi ca președinte a condus comitetul central aproape două decenii și a avut totdeauna o deosebită purtare de grijă pentru prosperarea și dezvoltarea acestei vechi și importante instituții culturale a noastre. Și-a adus aminte de ea și în ultimele zile ale vieții sale, când a lăsat destinele ei

prim-secretarului de pe vremuri, George Barițiu,⁴⁸ și secretarului II d[octo]r Ioan Crișan, adresându-le cuvintele: „*Grijiți de Asociațiune*”.

A luat parte toată vremea la toate adunările generale ale ASTREI, unde conducea cu mult zel și tact dezbaterile, necruțând nici timp, nici cheltuieli pentru a putea fi totdeauna la locul său.

Nu i-a scăpat din vedere lui I[acob] Bologa nici importanța instituțiilor financiar-economice pentru poporul nostru. Participă la 1871 la fondarea băncii de asigurare „Transilvania” din Sibiu (fondare româno-săsească), abandonată ulterior, după vreo două decenii, de români și azi în patrimoniul exclusiv al compatrioților noștri sași. La această societate, I[acob] Bologa a funcționat și ca membru în direcțiune până la moartea sa.

Semnatar, la 1871, al „Prospectului de fondare”, membru fondator al primului institut de credit și de economii românesc, Banca „Albina”⁴⁹ din Sibiu, I[acob] Bologa este ales, în prima adunare generală, la 14 martie 1872, membru al consiliului de administrație și de acesta vicepreședinte I, iar la 20 iulie 1874 președinte. A funcționat în această calitate până la moartea sa, făcând acestui institut prin marea autoritate de care se bucura în general, prin excelențele legături, personale, ce le avea și prin zelul și tactul cu care era înzestrat, neprețuite și veșnic neuitate servicii.

În comuna sa natală, Marpod, și împrejurime și întreg județul Sibiu, în sânul populației românești, numele lui I[acob] Bologa a devenit legendar, ca cel mai bun și mai devotat amic al țăranului. De fapt, la I[acob] Bologa alerga pe vremuri poporul țăran în toate necazurile și nevoile lui, căutând un sfat bun, sprijin și ajutor. Și le primeau toate, toți câți i se adresau, oferindu-i-se serviciile complet dezinteresat. S-a și bucurat, pentru toate aceste binefaceri, de o popularitate largă, ca puțini alții în vremea sa.

Iacob Bologa și-a dat obștescul sfârșit după o bogată activitate pe toate terenele, în serviciul neamului său, la 18 mai 1888, în Sibiu, regretat de toți câți l-au cunoscut și cu care a colaborat în viață pe multiplele terenuri ale activității sale pentru binele obștesc. L-au deplâns, în afară de

⁴⁸ George Barițiu (1812-1893): jurist, cărturar, om politic român, întemeietor al presei românești transilvănene, participant la Revoluția de la 1848/1849, deputat în Dieta Transilvaniei și în Senatul Imperial de la Viena, membru fondator al Partidului Național Român din Transilvania, fondator și președinte al Asociațiunii ASTRA, membru fondator, mai apoi președinte al Academiei Române (a se vedea: *Enciclopedia României*, disponibilă online la www.encyclopediaromaniei.ro, accesată la 26.IV.2018, ora 14:30).

⁴⁹ Despre această instituție, a se vedea: Mihai D. Drecin, *Banca „Albina” din Sibiu: instituție națională a românilor transilvăneni: 1871-1918*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.

membrii familiei sale, mai ales țărâtimea română, căci le-a dispărut „*Domnul nostru cel bun*”, cum îi ziceau.

Prin căsătorie, I[acob] Bologa a fost înrudit cu protopopul de pe vremuri al Sibiului, Petru Bădilă (care i-a fost socru) și cu directorul seminarului teologic, azi Academia Teologică din Sibiu, Ioan Hanea, ambii personalități marcante și cu rol în trecutul bisericii noastre din epoca „șaguniană”.

Iacob Bologa a lăsat în urma sa un fiu, Valeriu, a cărui comemorare de 40 de ani de la moarte a prilejuit această schiță biografică și două fiice, Ana, măritată cu vrednicul medic și omul de bine sibian, d[octo]r Ioan Moga și Maria, măritată cu marele nostru compozitor Gheorghe Dima⁵⁰ și fost director al Conservatorului de muzică din Cluj.

D[oam]na Ana d[octo]r Moga trăiește și azi în Arad, în vârstă de peste 80 de ani.

Ambele aceste fiice ale lui Iacob Bologa au avut un mare și activ rol conducător în viața socială a Sibiului românesc de pe vremuri. D[oam]na Ana d[octo]r Moga în societățile culturale și de binefacere, iar Maria Dima, înzestrată cu bogate talente artistice, în mișcarea artistică românească, ca mult apreciată solistă, cu glas de alto deosebit de frumos și cu o extraordinară pricepere pentru interpretarea muzicii vocale serioase. S-a distins și ca traducătoare perfectă de poezii din limba română, în cea germană și de texte de operă din limba germană în românește. A fost un stâlp puternic al vestitelor reuniuni de muzică din Sibiu și pe urmă din Brașov, în epoca lor de înflorire, sub mâiastra conducere a soțului ei, Gh[eorghe] Dima.

Cu Iacob Bologa a dispărut una din personalitățile proeminente ale generației de mari luptători și conducători politici și culturali ai noștri din anii 1848-1888.

Prin munca și ostenele sale, de o viață de om, pentru înălțarea neamului său, Iacob Bologa și-a asigurat un loc de frunte, binemeritat și cuvenit, în galeria oamenilor noștri mari, din epoca sa.

Sibiu, mai 1939 Constantin Popp, director al Băncii „Albina”

⁵⁰ Gheorghe Dima (1847-1925): compozitor, dirijor român, primul director al Conservatorului din Cluj (astăzi Academia de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj-Napoca), membru de onoare al Academiei Române (a se vedea: Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț, *Membrii Academiei Române din Transilvania (1866-2016). Dicționar*, București/Cluj-Napoca, Editura Academiei Române/Editura Mega, 2016, p. 121).

